

Téma:

Foglalkoztatáspolitikai monitor

Időszak:

2012. november

Dátum:

2012. december 17.

SZÁZADVÉG
ALAPÍTVÁNY

SZÁZADVÉG
gazdálkodásutató zrt.

STRATEGOPOLIS
KÖZMŰVELÉSI TANÁCSADÓ ÉS TUDÁSMŰVELÉSI KÖZPONT

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú
szerződés teljesítésére készült.

Tartalom

1. Vezetői összefoglaló	1
2. A közfoglalkoztatás kihívásai és a Belügyminisztérium terveinek értékelése.....	3
3. A közfoglalkoztatás átalakításának eredményei	6
4. Magyar munkaerőpiac	10
5. Nemzetközi munkaerőpiac	13
6. A Nemzeti Foglalkoztatási Alap alakulása	16

1. Vezetői összefoglaló

A közfoglalkoztatás rendszerét a Kormány évről évre megújítja, mely során az előző évek tapasztalataira támaszkodik. Az idei évben is jelentős módosítások történtek közfoglalkoztatást illetően. Megszűntek a rövid időtartamú programok, és sokkal hangsúlyosabbak lettek az országos közfoglalkoztatási és mintaprogramok. A közfoglalkoztatás kiemelt célja lett, hogy a programokban résztvevőket aktivizálja, majd visszavehesse őket az elsődleges munkaerőpiacra. Ennek eredményeként a 2011. évi adatokhoz viszonyítva jelentős javulás tapasztalható **a közfoglalkoztatást követően elhelyezkedett személyek** létszámát tekintve. **Az elhelyezkedettek rátája 4,7 százalékról 12,5 százalékra emelkedett.** Ez az arány még mindig a kívánatos érték alatt van, aminek hátterében a visszafogott munkaerő-piaci kereslet, valamint a közfoglalkoztatottakra jellemző alacsony végzettség áll.

A következő évben is a közfoglalkoztatás lesz a Kormány egyik leghangsúlyosabb aktív foglalkoztatáspolitikai eszköze. Az eddigi tapasztalatok alapján a 2013-as közfoglalkoztatás tervezésénél és végrehajtásánál a következő problémákra és kihívásokra kell odafigyelnie a Belügyminisztériumnak:

- a közfoglalkoztatás eredmény- és hatásvizsgálata;
- a 2013. évi közfoglalkoztatás tervezése;
- téli, átmeneti közfoglalkoztatás;
- ellenőrzések;
- jogszabályok felülvizsgálata;
- mezőgazdasági programok hatékonyabb megvalósítása;
- képzések a közfoglalkoztatásban;
- mentorok alkalmazása, munkaszocializációs tréningek.

2013-ban a közfoglalkoztatás várhatóan 400 ezer álláskereső számára biztosít átmeneti munkalehetőséget. Az idei évi 132 milliárd forint után jövőre 154 milliárd forint áll rendelkezésre a Nemzeti Foglalkoztatási Alapban a Startmunka-program megvalósításához. A Belügyminisztérium az ország valamennyi megyéjében – a hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás keretében – 2012. december 1. napjától 2013. február 28. napjáig terjedő időszakra **téli közfoglalkoztatás** indítását tervezi. A tervek célja, hogy tompítsa a programok szezonálisát, így biztosabb megélhetést nyújtanának a résztvevők számára, és a foglalkoztatást helyettesítő támogatás alternatíváját jelentenék. A közfoglalkoztatás koordinálása során elengedhetetlenek a folyamatos ellenőrzések. A jövőben is állandó visszacsatolásra van szükség annak érdekében, hogy a közfoglalkoztatási programok megfelelően működjenek, és elkerülhetőek legyenek az esetleges visszaélések. Támogatandó a közfoglalkoztatottakat érintő jogszabályok felülvizsgálata is. A tapasztalatok alapján a heti bérfizetés mind a munkavállalónak, mind a munkáltatónak hátrányos. A

képzési programokat fontos lenne mentori szolgáltatásokkal és munkaszocializációs tréningekkel összekötni annak érdekében, hogy a közfoglalkoztatottak nagyobb eséllyel kerüljenek vissza a primer munkaerőpiacra.

A közfoglalkoztatási programok fejlesztése érdekében elengedhetetlen a megfelelő **monitoring rendszer kiépítése és a hatásvizsgálatok elkészítése**. A hatásvizsgálatok eredményeit a várható munkaerő-piaci trendekkel, előrejelzésekkel kell összehangolni, amihez megfelelő infrastruktúra kiépítése szükséges.

A munkaerő-piaci aktivitás és a foglalkoztatottság bővülése tovább folytatódott 2012 októberében, miközben a versenyszféra munkaerő-kereslete is erősödött. Utóbbit azonban nem támasztják alá sem a konjunkturális folyamatok, sem az intézményi adatok. **A munkanélküliség már hat hónapja folyamatosan csökken, azonban a tartós álláskeresők aránya változatlanul is magas historikus összevetésben**. Ez komoly strukturális problémákat tükröz, így a munkapiac valószínűleg feszesebb, mint ahogy azt korábban gondoltuk, ami a versenyszféra jelentős béremelkedésében is tetten érhető.

Az euróövezet munkaerő-piaci helyzetének romló tendenciája tovább folytatódott az elmúlt hónapok során. A foglalkoztatottság csökkent, a munkanélküliségi ráta folytatta emelkedését, és fordulat a közeljövőben sem várható. Ugyanakkor az Egyesült Államokban emelkedik a munka iránti kereslet, és a munkanélküliségi ráta az év eleje óta kis mértékben mérséklődött.

A Nemzeti Foglalkoztatási Alap bevételi előirányzata nagyobb arányban teljesült, mint a kiadási oldal, így az előzetesen tervezettnek már a háromszorosa a többlet. Ez leginkább az egyes bevételi források túlteljesítésének, illetve a kiadási oldal egyes tételeinek alacsonyabb felhasználásának volt köszönhető. Így az év vége felé az kezd körvonalazódni, hogy az egyenleget illetően jelentősen túlteljesít az alap. Ez azonban annak is az eredménye, hogy nem használták fel a rendelkezésre álló keretet az aktív programokra.

2. A közfoglalkoztatás kihívásai és a Belügyminisztérium terveinek értékelése

A közfoglalkoztatás a következő évben is a Kormány egyik leghangsúlyosabb aktív foglalkoztatáspolitikai eszköze lesz. Az eddigi tapasztalatokra támaszkodva a 2013-as közfoglalkoztatás tervezésénél és végrehajtásánál a következő problémákat és kihívásokat célszerű figyelemmel kísérnie a Belügyminisztériumnak:

- a közfoglalkoztatás eredmény- és hatásvizsgálata;
- a 2013. évi közfoglalkoztatás tervezése;
- téli átmeneti közfoglalkoztatás;
- ellenőrzések;
- jogszabályok felülvizsgálata;
- mezőgazdasági programok hatékonyabb megvalósítása;
- képzések a közfoglalkoztatásban;
- mentorok alkalmazása, munkaszocializációs tréningek.

A közfoglalkoztatási programok fejlesztése érdekében elengedhetetlen a megfelelő monitoring rendszer kiépítése és a hatásvizsgálatok elkészítése. A Közfoglalkoztatás középtávú koncepciója (2012-2014) még nem tért ki a **monitoring rendszer** meghatározására, de előrevetítette annak szükségességét. A Belügyminisztérium szerint a bevezetésre kerülő monitoringrendszerben a 2012. évi adatok szolgálnak bázisul az eredménymutatók meghatározásához és a hatásvizsgálathoz. Ezt az elképzelést támogatni tudjuk, azonban a korábbi időszakok adatait is érdemes bevonni az elemzésekbe. A hatásvizsgálatok eredményeit ezt követően érdemes összekötni a várható munkaerő-piaci trendekkel, előrejelzésekkel. Ehhez megfelelő infrastruktúra kiépítése szükséges.

A **2013. évi közfoglalkoztatási programok tervezése** megkezdődött. A munkaügyi központok felmérték a települési önkormányzatok előzetes tervadatait, amelyek összesítése és értékelése folyamatban van a Belügyminisztériumon belül. A 2013. évben a közfoglalkoztatás várhatóan 400 ezer álláskereső számára biztosít átmeneti munkalehetőséget. A közfoglalkoztatottak keretszámának a bővítése többletforrások bevonásával valósulhat meg, amely szerepel a jövő évi költségvetés fő számai között. Az idei évi 132 milliárd forint után jövőre 154 milliárd forint áll rendelkezésre a Nemzeti Foglalkoztatási alapon a Startmunka-program megvalósításához.

A Belügyminisztérium az ország valamennyi megyéjében - a hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás keretében - 2012. december 1. napjától 2013. február 28. napjáig terjedő időszakra vonatkozóan **téli közfoglalkoztatás** indítását tervezi. A **téli átmeneti közfoglalkoztatás** kialakításának célja, hogy folyamatos munkalehetőséget biztosítson a 2012. és a 2013. év közötti átmeneti időszakban. A közfoglalkoztatási program szükségességét indokolja, hogy az év végén jelentős számú közfoglalkoztatott

közfoglalkoztatási jogviszonya szűnik meg. A tervek alapján tompítható lenne a programok szezonalitása, amelyek így biztosabb megélhetést nyújtanának a résztvevők számára a csekély összegű foglalkoztatást helyettesítő támogatás alternatívájaként. Jellemzően szociális jellegű tevékenységeket végeznek majd a közmunkások. Ahhoz, hogy ennek a hangsúlyos kihívásnak megfeleljen a közfoglalkoztatás rendszere, meg kell teremteni a téli közfoglalkoztatáshoz szükséges infrastrukturális hátteret.

A folyamatos ellenőrzések elengedhetetlen részei a közfoglalkoztatás koordinálásának. Az ellenőrzések tapasztalatai a következők voltak a Belügyminisztériumban:

- a közfoglalkoztatás a **támogatási szerződésben előírtaknak megfelelően** történik;
- a **megfelelően kiválasztott és előkészített** programok biztosítják igazán az előrelépés lehetőségét;
- a közfoglalkoztatást mind az önkormányzatok, mind az abban részt vevő helyi lakosok **örömmel fogadták**, főként az ország azon területein, ahol egyéb munkalehetőség nincs;
- a foglalkoztatás szervezettsége, nyilvántartása, a feladatok meghatározása, a jelenlét és annak dokumentáltsága - kisebb hiányosságoktól eltekintve - a **kívánalmaknak megfelelő**;
- a kistérségi startmunka mintaprogramban részt vevő települések eredményesen hangolják össze tevékenységüket mezőgazdasági szakemberek közreműködésével.

Az ellenőrzések tapasztalatait a Belügyminisztérium felhasználta a közfoglalkoztatási programok tervezésénél. **A jövőben is folyamatos visszacsatolásra van szükség** annak érdekében, hogy a közfoglalkoztatási programok megfelelően működjenek, és elkerülhetőek legyenek az esetleges visszaélések.

A közfoglalkoztatottakat érintő jogszabályok felülvizsgálata támogatandó. A tapasztalatok alapján a heti bérfizetés mind a munkavállalónak, mind a munkáltatónak hátrányos. Azoknál a közfoglalkoztatóknál, ahol több száz közfoglalkoztatott számára kell a bérszámfejtést hetente elvégezni, csak jelentős túlmunkával oldható meg a feladat. Több közfoglalkoztatott esetében jellemző probléma, hogy nagy összegű közüzemi és egyéb tartozást halmozott fel a munka nélkül töltött idő alatt, amelyek levonásra kerülnek a közfoglalkoztatási bérből, ezért a havi elszámolást követően az utolsó berrészlet gyakran nagyon alacsony összegű. **Ezért érdemes a havi bérfizetésre visszaállni.**

A mezőgazdasági programok hatékonyabb megvalósítása érdekében már voltak egyeztetések a **mintaprogramok önfenntartóvá fejlesztése, illetve a szociális szövetkezetek alapítása érdekében.** A Nemzeti Fejlesztési Minisztérium Támogatásokat Vizsgáló Irodájának véleménye szerint a mezőgazdasági mintaprojekteknek piactorzító hatásai lehetnek. Az eredeti koncepció szerint a közfoglalkoztatás keretében alapvetően nem gazdasági tevékenységet lehet végezni. Így a programok tervezésénél mindig szem előtt kell tartani azt, hogy ne legyen jelentősebb piactorzító hatása a közfoglalkoztatásnak.

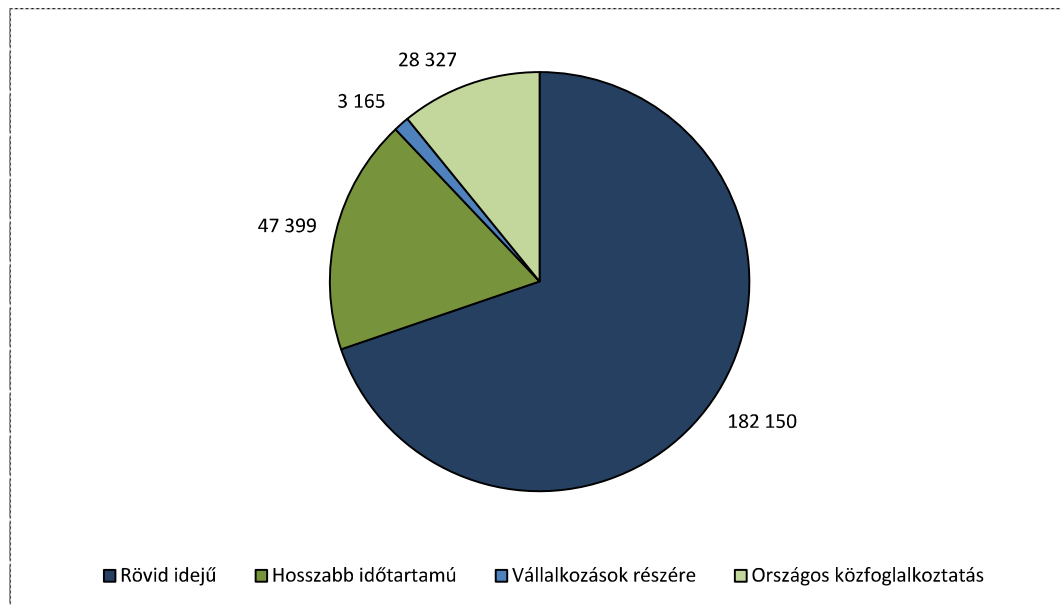
A képzési programok jelentősen növelhetik a közfoglalkoztatottak elhelyezkedési esélyeit a munkaerőpiacon. Az egyik legfontosabb feladat a mezőgazdasági mintaprogramok és az országos közfoglalkoztatási programok résztvevőinek a képzése. A **TÁMOP 2.1.6. „Újra tanulok”** program ezen közfoglalkoztatottak képzésének támogatására mintegy 9,3 milliárd forintot biztosít. A projekt célja a közfoglalkoztatási programba került emberek mezőgazdasági orientációjának erősítése, a kis beruházási igényű mezőgazdasági tevékenység, háztáji gazdálkodás alapjainak megismertetése. Véleményünk szerint nemcsak a mezőgazdasági képzésre kellene hangsúlyt fektetni, hanem a piaci igényekhez jobban illeszkedő képzési projekteket kellene indítani. **Ezeket fontos lenne összekötni mentori szolgáltatásokkal, munkaszocializációs tréningekkel annak érdekében, hogy a közfoglalkoztatottak nagyobb eséllyel kerüljenek vissza a nyílt munkaerőpiacra.**

3. A közfoglalkoztatás átalakításának eredményei

A közfoglalkoztatás rendszerét a Kormány a korábbi évek tapasztalatai alapján évről évre megújítja. A tavalyi rendszer alapját a 2010-es, az „Út a munkához” program adta. 2011. január 1-jét követően megszűnt az önkormányzatok által szervezett közcélú munka, a közhasznú munkavégzés támogatása, és megváltozott az országos közmunkaprogramok addigi rendszere is. **A közfoglalkoztatás megvalósítására négy különböző típusú támogatási formát vezettek be:**

- rövid időtartamú közfoglalkoztatás (2–4 hónap);
- hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás (2–12 hónap);
- vállalkozás részére bérpótló juttatásban részesülő személy foglalkoztatásához nyújtható támogatás (legfeljebb 8 hónap);
- országos közfoglalkoztatási programok támogatása.

1. ÁBRA: A KÖZFoglalkoztatásban érintettek létszáma az egyes programokban (FŐ, 2011)

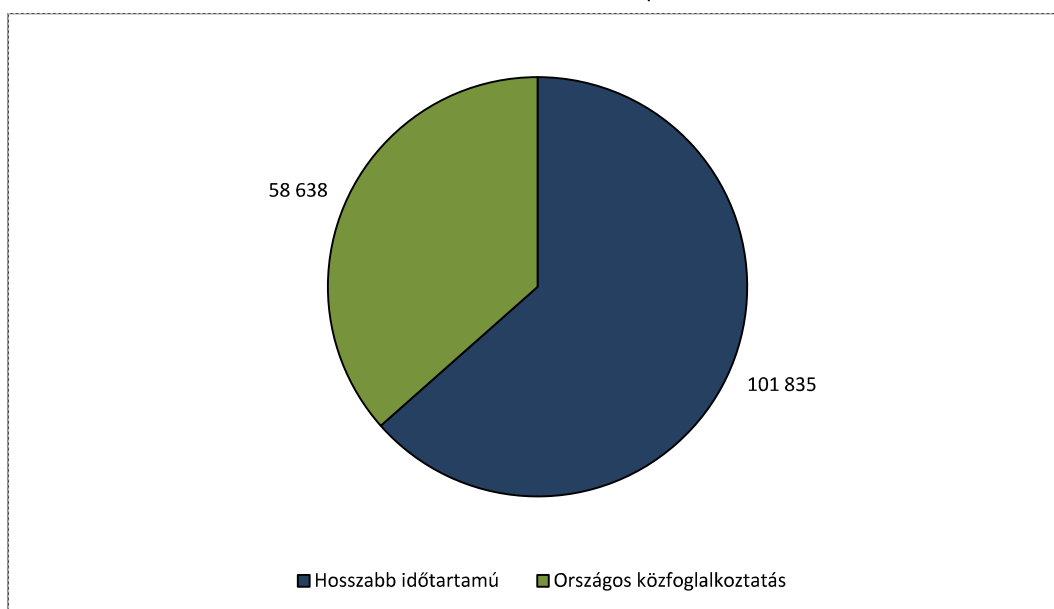
Forrás: Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat

A tavalyi évi közfoglalkoztatás célja az volt, hogy minél több embert vonjanak be. Ennek megfelelően a 2010-es létszámhoz képest 2011-ben többen, összesen 266 ezren voltak érintettek. A mennyiségi növekedés mellett azonban több probléma is a felszínre került. Mivel átlagosan viszonylag rövid ideig (2–4 hónapig) biztosított foglalkoztatást a résztvevőknek, így nem nyújtott biztos jövedelemforrást a számukra. Emellett többségben voltak azok, akik csak részmunkaidőben dolgoztak a közfoglalkoztatás keretén belül. Ez szintén bizonytalanná tette számukra a megélhetést, mivel az amúgy is alacsony teljes munkaidős bér töredékét kapták kézhez. A részmunkaidős közfoglalkoztatás akkor lehetett volna előnyös, ha mellette folyamatos mentori támogatást vagy képzést kaptak volna a résztvevők. Ezzel növelhették volna elhelyezkedési esélyeiket, azaz könnyebben jutottak

volna vissza a versenyszférába. Erre azért van szükség, mivel a programok résztvevőinek egy jó része már régóta állástalan, illetve alacsonyan képzett. **Nekik még több segítség és útmutatás kell, hogy ösztönözve legyenek a munkába állásra. Ezt a szerepet tölthetné be egy mentori rendszer.**

Az idei évi közfoglalkoztatást illetően is jelentős átalakítások történtek. **Megszűntek a rövid időtartamú programok, és sokkal hangsúlyosabbak lettek az országos közfoglalkoztatási és mintaprogramok.** Jelentősen nőtt a Startmunka-program finanszírozása is. Az idei évben 132 milliárd forintot tervez elkölteni az állam, amelyből októberig 110 milliárd forint került felhasználásra. A tavalyi évben csak 60 milliárdot fordítottak hasonló célokra.

2. ÁBRA: A KÖZFOGLALKOZTATÁSBAN RÉSZTVEVŐK SZÁMA AZ EGYES PROGRAMOKBAN (FŐ, 2012. AUGUSZTUS)

Forrás: Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat

A rövid időtartamú (napi 4 órás munkaidejű) közfoglalkoztatás a közfoglalkoztatók és közfoglalkoztatottak visszajelzései alapján nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, ezért 2012. évben a hangsúly a hosszabb időtartamú (napi 6-8 órás munkaidejű) közfoglalkoztatásra helyeződött.

1. TÁBLÁZAT: KÖZFOGLALKOZTATÁSBA BEVONT ÁLLÁSKERESŐK LÉTSÁMA A NAPI MUNKAI DŐ SZERINT 2011. I. FÉLÉVÉBEN ÉS 2012. I. FÉLÉVÉBEN

	Közfoglalkoztatásba belépők száma				Közfoglalkoztatás átlagos időtartama (fő/hó)	Munkaórák száma
	Napi 4 óra	Napi 6 óra	Napi 8 óra	Összesen		
2011. I. félév	105 413	7 879	41 507	154 799	2	1 682 062
2012. I. félév	1 938	42 158	134 910	179 006	4	4 823 928

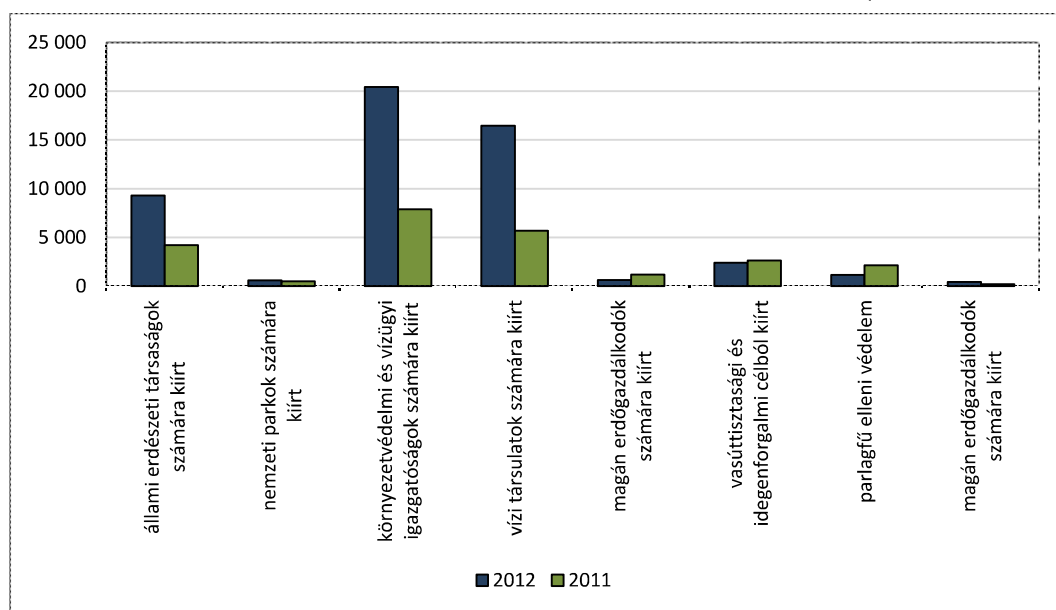
Forrás: Belügyminisztérium

A megújuló, átalakuló közfoglalkoztatási program egyik alapvető célja, hogy növelje a munkaerőpiacon hátrányban lévők, köztük **az alacsony iskolai végzettségűek aktivitását, foglalkoztatását**. 2012. I. félévében a közfoglalkoztatásba bevont álláskereső **53 százaléka alapfokú vagy annál alacsonyabb**, 31 százaléka szakiskolai vagy szakmunkás végzettségű volt.

A 2012. évi közfoglalkoztatási programokba a Belügyminisztérium 30 ezer roma származású álláskereső bevonását tervezte. A roma közfoglalkoztatottak a munkaügyi központok és a helyi nemzetiségi önkormányzatok együttes döntése alapján kerültek kiválasztásra és bevonásra. A tavalyi sikeres együttműködés alapján 2012. január 31-én roma koordinátorok kerültek kijelölésre az ORÖ által, akiknek feladatai közé tartozik a roma célcsoport felkutatása, az elérésének biztosítása, a munkahelyekről történő tájékoztatása.

A megyei/fővárosi kormányhivatalok munkaügyi központjainak beszámolója alapján megállapítható, hogy a roma koordinátorok és a munkaügyi kirendeltségek munkatársai között eredményes együttműködés alakult ki, amelynek köszönhetően **2012. I. félévében a közfoglalkoztatásba bevont álláskeresők (179 006 fő) mintegy 27 százaléka (47 629 fő) roma nemzetiségű.** A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat nem tarthatja nyilván a nemzetiséget az álláskereső adatai között, ezért az adatszolgáltatás a roma koordinátorok és a munkaügyi központok becslése alapján történt.

3. ÁBRA: A KÖZFoglalkoztatási PROGRAMOKBAN A RÉSZTVEVŐK SZÁMA (FŐ, 2012.I-XI. HÓ)

Forrás: Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat

A közfoglalkoztatás megújult rendszerében a közfeladatok ellátása mellett kiemelt fontosságú, hogy a támogatással foglalkoztatott álláskeresők munkája új értéket teremtsen. A közfoglalkoztatás átalakításával a tevékenységek kibővültek az önkormányzatok és egyéb szervezetek által árbevételt hozó termelő vagy szolgáltató jellegű munkalehetőségekkel. Ennek érdekében több közfoglalkoztatott dolgozott az erdészetekben

és a vízi társulatokban, az előző évhez viszonyítva két és félszer annyian. Emellett a magán erdőgazdálkodók által foglalkoztatott támogatott álláshelyek száma is 120 százalékkal nőtt egy év alatt.

A közfoglalkoztatás egyik fontos célja, hogy a programokban résztvevőket aktivizálja, majd visszavezesse őket a nyílt munkaerőpiacra. A 2011. évi adatokhoz viszonyítva jelentős javulás tapasztalható **a közfoglalkoztatást követően elhelyezkedett személyek** létszámát tekintve. Az elhelyezkedési ráta 4,7 százalékról 12,5 százalékra emelkedett. Ez az arány még mindig a kívánatos érték alatt van, aminek az oka a visszafogott munkaerő-piaci kereslet, valamint az, hogy a közfoglalkoztatottakra jellemző alacsony végzettség következtében kisebb az esély az elhelyezkedésre.

2. TÁBLÁZAT: A KÖZFoglalkoztatásból kilépők közül az elhelyezkedettek létszáma

	Közfoglalkoztatást befejezők létszáma	Közfoglalkoztatást követően elhelyezkedettek létszáma	Elhelyezkedési ráta (%)
2011. I. félév	74 058	3 502	4,7
2012. I. félév	62 872	7 884	12,5

Forrás: Belügyminisztérium

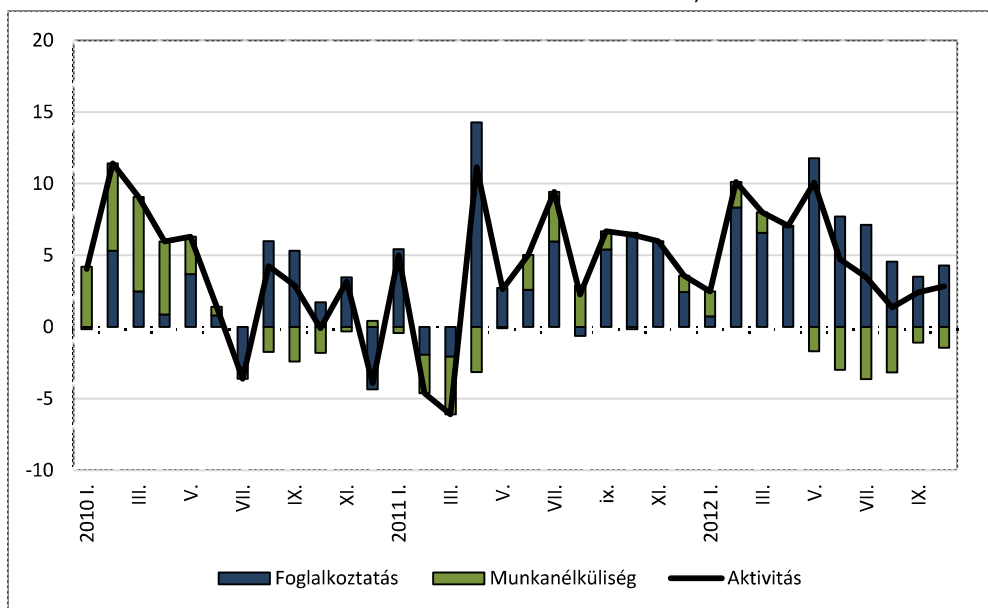
A regionális munkaerő-piaci különbségek kezelésének egyik eszköze a hátrányos helyzetű térségekben indított kistérségi startmunka mintaprogram. A „jó gyakorlatok” támogatása ösztönző lehet azon önkormányzatok számára is, akik eddig még nem ismerték fel a közfoglalkoztatás költségtakarékos, árbevételt jelentő lehetőségeit. A támogatott álláshelyek nagy része a legelmaradottabb térségekben jött létre. Megyei szinten ki kell emelni Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar és Baranya megyét. A közfoglalkoztatottak 43 százaléka ezekben a megyékben volt regisztrálva. A startmunka mintaprogramok indításánál az említett megyék kistérségeiben a támogatás egyik feltétele az volt, hogy a tevékenység igazodjon a helyi igényekhez. Meg kell vizsgálni a piaci alapon működő hasonló profilú vállalkozásokat, figyelni kell, hogy az adott tevékenység ne versenytársat teremtsen, hanem a munkalehetőségek számát bővítse a településen, illetve, hogy a támogatott közfoglalkoztatás a település közösségére is kedvező hatást gyakoroljon.

4. Magyar munkaerőpiac

A munkaerő-piaci aktivitás és a foglalkoztatottság bővülése tovább folytatódott 2012 októberében, miközben a versenyszféra munkaerő-kereslete is erősödött. Utóbbit azonban nem támasztják alá sem a konjunkturális folyamatok, sem az intézményi adatok. A munkanélküliség már hat hónapja folyamatosan csökken, azonban a tartós álláskereső aránya továbbra is magas. Ez komoly strukturális problémákat tükröz, így a munkapiac valószínűleg feszebb, mint ahogy azt korábban gondoltuk, ami a versenyszféra jelentős béremelkedésében is tetten érhető.

A gazdasági aktivitás már több mint másfél éve folyamatosan emelkedik, így a ráta szezonálisan kiigazított értéke már 57 százalék körüli mozgott. A bővülés elsősorban a kormányok munkakínálatot emelő korábbi intézkedéseinek köszönhető (rokkantnyugdíjba vonulás szigorítása, álláskeresői járadék folyósítási idejének csökkentése, nyugdíjkorhatár emelkedése). A gazdasági aktivitás legerőteljesebben az 55 évnél idősebbek, valamint a 45–49 évesek körében bővült.

4. ÁBRA: A FOGLALKOZTATOTTSÁG VÁLTOZÁSA (VÁLTOZÁS AZ ELŐZŐ HÓNAPHOZ KÉPEST, EZER FŐ, SZEZONÁLISAN KIIGAZÍTVA)

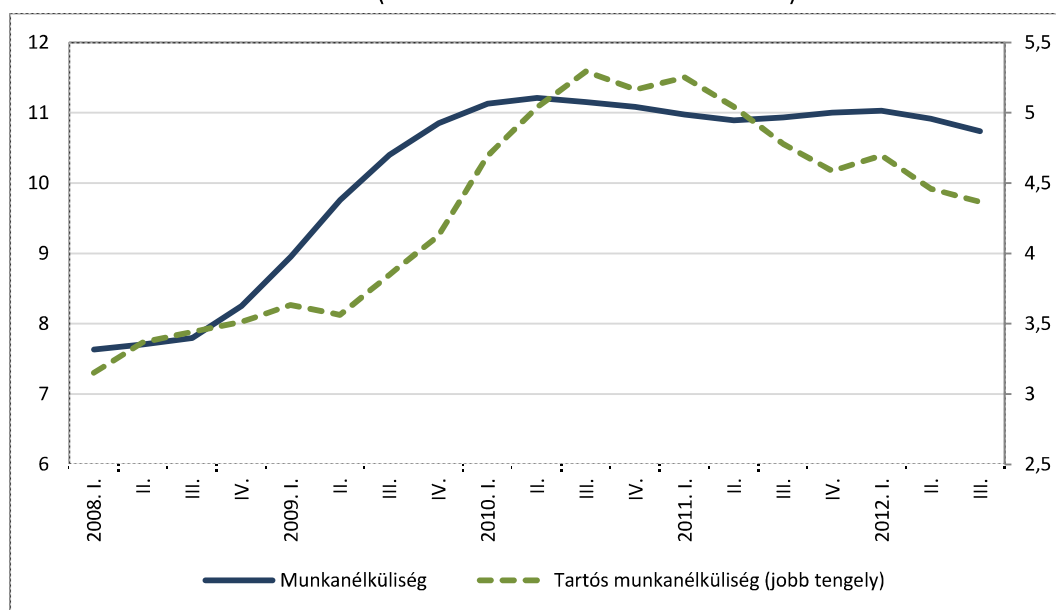
Forrás: KSH, Munkaerő-felmérés

A foglalkoztatottak száma tovább emelkedett: 2012 októberében közel 4 ezer fővel dolgoztak többen az előző hónaphoz képest. A foglalkoztatottsági ráta elérte az 50,9 százalékot a 15–74 éves korosztályban, amelyre utoljára 2008 harmadik negyedében volt példa. A munkakereslet növekedésében közrejátszott a közmunkaprogramok fellendülése, azonban e nélkül is érdemi foglalkoztatás-bővülést regisztráltak. A Munkaerő-felmérésből kimutatható dinamikus munkaerő-kereslet ellentmond a GDP szűkülésének és az intézményi munkaügyi statisztikának.

Az intézményi statisztikák alapján a versenyszféra munkakereslete 1,9 százalékkal csökkent idén szeptemberben az előző év azonos időszakához képest. A legnagyobb mérséklődést a bányászat, a vendéglátás, a pénzügyi és az ingatlanügyletek nemzetgazdasági ágakban regisztráltak, amiben az ágazati különadók is szerepet játszottak. Az információ, kommunikáció és a mezőgazdaság ágban viszont bővülés volt megfigyelhető.

A munkanélküliség szezonálisan kiigazított rátája fél éve csökken, 2012. október végére 10,7 százalékra süllyedt. Az állástalanok csoportján belül továbbra is magas, de folyamatosan csökken azoknak az aránya, akik már több mint egy éve keresnek állást, így az átlagos keresési idő 17,3 hónapra csökkent 2012 harmadik negyedévében. **A válság kitörését követően** egészen 2011-ig folyamatosan **nőtt a tartós munkanélküliség aránya**, amely a strukturális problémák mélyülésére utalt. A tavalyi év második negyedévéből azonban megfordult ez a tendencia. A ráta csökkenését a közmunkaprogramok felfutása és a szociális ellátások szigorítása magyarázhatja. A tartós munkanélküliek csökkenése nem járt együtt az inaktivitás emelkedésével, ami azt jelenti, hogy az elmúlt bő egy évben azok, akik a tartós munkanélküliek csoportjából kikerültek, nagy valószínűséggel hosszabb-rövidebb időre találtak munkát.

5. ÁBRA: A MUNKANÉLKÜLISÉG ÉS A TARTÓS MUNKANÉLKÜLISÉG ARÁNYA
(SZEZONÁLISAN KIIGAZÍTOTT ADATOK)

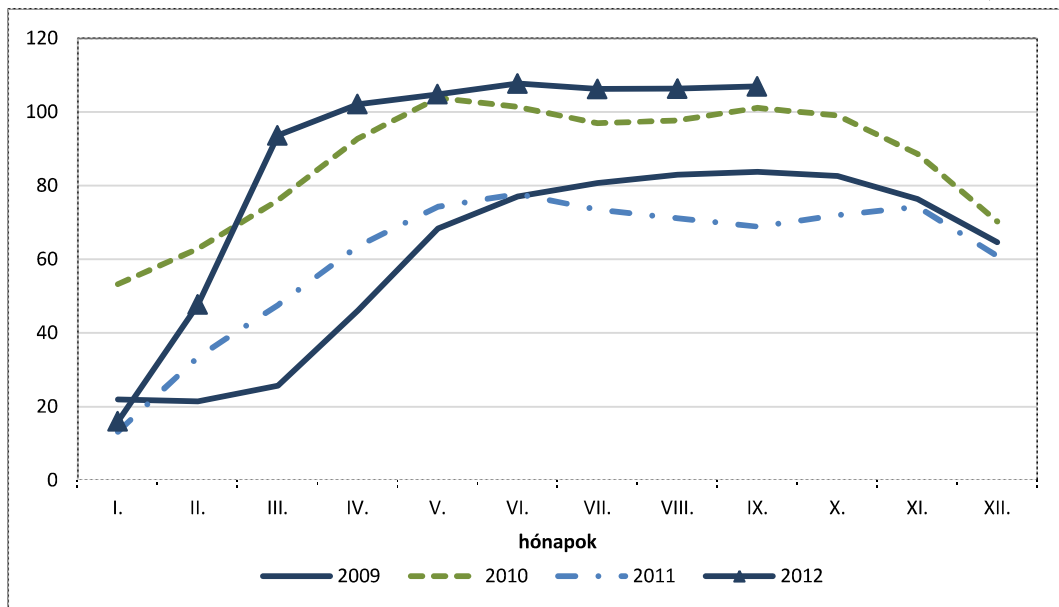
Forrás: KSH

A munkanélküliség másik mutatója a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ) által regisztrált álláskeresők száma. **A KSH adataival szemben az indikátor értéke emelkedett az elmúlt hónapokban**, vagyis eszerint nőtt az állást keresők száma. A Munkaerő-felmérés (MEF) és az NFSZ statisztikái között folyamatosan megfigyelhető egy bizonyos mértékű eltérés, sőt előfordul az is, hogy néhány hónapon át az időbeli változás iránya is eltérő. Jellemzően az NFSZ statisztikái mutatnak magasabb adatokat a MEF statisztikáihoz képest. Az eltérés egyik

oka a számbavételi eljárásból is adódhat. Nem biztos ugyanis, hogy aki regisztráltként szerepel az NFSZ nyilvántartásában, az saját bevallása szerint is aktívan keres magának állást (MEF).

A költségvetési szektor foglalkoztatottságának éves növekedési üteme továbbra is az idei évi közfoglalkoztatottság létszámbővüléséhez köthető. A támogatottak nélkül 2,3 százalékos volt a létszámcsökkenés a szférában 2012 szeptemberében. A közfoglalkoztatás szintje már több hónapja folyamatosan stagnál, és a téli közfoglalkoztatási programok bővítése révén valószínűleg a téli hónapokban is historikusan magas maradhat a programokban résztvevők száma.

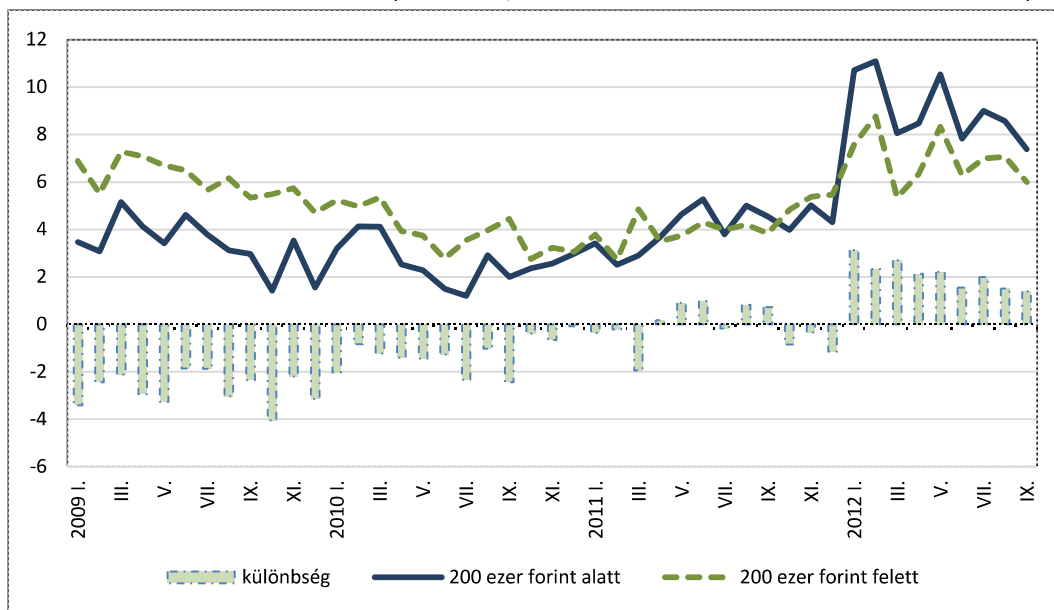
6. ÁBRA: A KÖZFOGLALKOZTATOTTAK LÉTSZÁMA A KÖLTSÉGVETÉSI INTÉZMÉNYEKBEN (EZER FŐ)

Forrás: KSH

A nemzetgazdasági bruttó átlagkeresetek 3,7 százalékkal nőttek 2012 szeptemberében. A versenyszféra bérei 6,6 százalékkal bővültek 2011 azonos időszakához képest, amely jelentős lassulás az előző hónapok átlagához képest. A szféra rendszeres béreinek növekedési üteme továbbra is magas, ami részben az adminisztratív béremeléseknek köszönhető. Az év kilencedik hónapjában a jutalmaktól és prémiumoktól megtisztított bruttó átlagkeresetek 6,8 százalékkal emelkedtek az előző év azonos időszakához viszonyítva. A vállalatok munkaerőköltségének bővülése azonban ettől elmaradt, mivel egyrészt az állam az 5 százalék feletti béremelést kompenzálta, másrészt a nem rendszeres jövedelmek (jutalmak és bónuszok) visszaesése csökkentette azt a versenyszférában. Az adminisztratív intézkedések következtében az átlag alatt és felett keresők bérdinamikája jelentős különbségeket mutat 2012-ben. Elsősorban a 200 ezer forint alatt keresők rendszeres bérei nőttek. Eközben az átlag felett keresők bérdinamikája kisebb mértékben emelkedett, de még így is az utóbbi két év átlaga feletti a ráta, amiből arra a következtethetünk, hogy a munkaerőpiac kevésbé laza, mint ahogy azt korábban gondoltuk.

7. ÁBRA: A 200 EZER FORINT ALATT ÉS FELETT KERESŐK RENDSZERES BÉREINEK DINAMIKÁJA A VERSENYSEKTORBAN¹ (SZÁZALÉK, AZ ELŐZŐ ÉV AZONOS IDŐSZAKÁNAK BÁZISÁN)

Forrás: KSH

A bruttó átlagkeresetek legjobban az ingatlanügyek ágában nőttek. A feldolgozóiparban, a vendéglátásban és a kereskedelemben szintén átlag feletti volt a keresetek dinamikája, miközben az ágazati különadóval érintett információ, kommunikáció ágában továbbra is visszafogott a bérek emelkedésének rátája. **A költségvetési szféra bruttó bérei idén szeptemberben 3,2 százalékkal csökkentek.** A közsféra béreinek alakulására továbbra is jelentős hatással van a közfoglalkoztatottak száma és összetétele (teljes/részmunkaidős arány). Az idei évben a teljes munkaidős közfoglalkoztatottak aránya jelentősen nőtt a költségvetési szervezeteken belül. **A közfoglalkoztatás nélkül a költségvetési intézményekben dolgozók átlagkeresetei 2,9 százalékkal emelkedtek.** Az előző évhez képest érdemben nőtt a bérdinamika az egészségügyi dolgozók béremelése miatt. A közfoglalkoztatás hatását kiszűrve az egészségügyben szeptemberben 10,5 százalékkal emelkedtek az átlagkeresetek az előző év azonos időszakához képest.

5. Nemzetközi munkaerőpiac

Az euróövezet munkaerő-piaci helyzetének romló tendenciája tovább folytatódott az elmúlt hónapok során. A foglalkoztatottság csökkent, a munkanélküliségi ráta folytatta emelkedését, és fordulat a közeljövőben sem várható. Ugyanakkor az Egyesült Államokban továbbra is emelkedik a munka iránti kereslet, és a munkanélküliségi ráta az év eleje óta kis mértékben csökkenni tudott.

¹ Az KSH intézményi statisztikái alapján a legrészletesebb, szakági bontást felhasználva osztottuk fel 200 ezer forint alatti és feletti kategóriákra a versenyszféra rendszeres átlagbéreit. Majd ezeknek vettük a súlyozott átlagát.

Az Egyesült Államokban tovább nőtt a foglalkoztatottság. A 2012. novemberi adatok alapján, az év elejéhez mérten 1,1 százalékkal nőtt a foglalkoztatottak száma, míg az egy évvel korábbihoz képest 1,4 százalékos a bővülést regisztráltak. A magánszféra munkaerő-kereslete ennél is gyorsabban bővült, miközben az állami foglalkoztatottak száma enyhén csökkent. A bővülés legfőbb forrása elsősorban a szolgáltató szektor (ezen belül a kiskereskedelem) és a feldolgozóipar. A munkanélküliségi ráta 2012 novemberében 0,2 százalékponttal csökkent a megelőző hónaphoz képest, így 7,7 százalékon állt. Az év elejéhez képest 0,6 százalékponttal, míg az egy évvel korábbihoz képest 0,9 százalékponttal alacsonyabb a munkanélküliségi ráta a tengerentúli országban. Ez az érték azonban továbbra is jóval magasabb a FED nyíltpiaci bizottságának közleményében természetes mértékként megjelölt szintjénél, így a csökkenés ellenére még mindig lazának tekinthető az USA munkaerőpiaca.

Az Európai Unió egészét tekintve az előző év azonos időszakának bázisán az I. negyedévhez hasonlóan a II. negyedévben is 0,2 százalékkal csökkent a foglalkoztatottság. Az építőipari és ipari foglalkoztatottság nagymértékben esett, éves bázison rendre 4,2 és 0,8 százalékkal. Ugyanakkor a szolgáltató szektorban dolgozók iránti kereslet tovább emelkedett: 0,3 százalékkal nőtt a foglalkoztatottak száma az ágazatban az előző évhez képest. Az euróövezetben gyorsult a foglalkoztatás zsugorodása, mivel az I. negyedévi 0,5 után 0,6 százalékos visszaesést mértek a II. negyedévben.

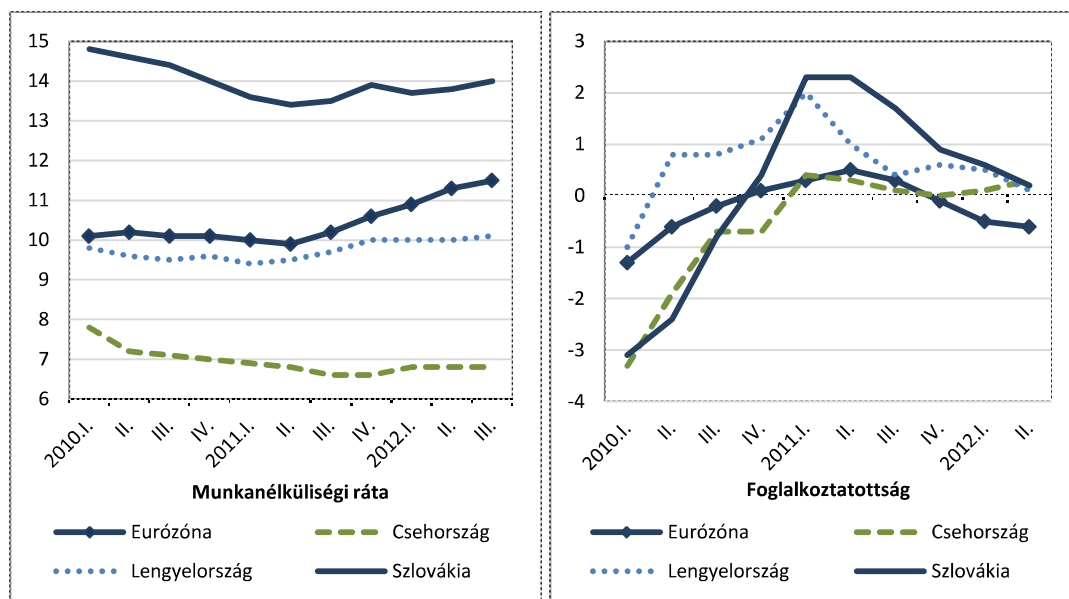
A szezonálisan kiigazított munkanélküliségi ráta mind az eurózónában, mind pedig az EU 27 esetében tovább növekedett az elmúlt hónapokban. Az EU-ban októberben a szezonálisan igazított adatok alapján átlagosan 11,6 százalékon állt a ráta, ami az előző három hónap átlagához képest 0,2, az előző év azonos időszakához képest 1,3 százalékponttal magasabb. Az eurózónában közel hasonló mértékű növekedést regisztráltak, így októberben az állástalanok aránya 10,7 százalékra emelkedett. 2011 nyara óta folyamatosan nő a mutató, amihez hasonló folyamat csak a 2008–2009-es válság éveiben zajlott le. Ezzel mindkét régióban historikus csúcsra szökött az állástalanok aránya. Az aggregált számok azonban elfedik a tagországok között meglévő jelentős különbséget.

A legalacsonyabb uniós rátát 2012 októberében, Ausztriában (4,3 százalék) és Németországban (5,4 százalék) regisztrálták. A súlyos pénzügyi és fiskális problémával küzdő országokban volt a legnagyobb az állástalanok aránya: Görögországban és Spanyolországban legalább minden negyedik aktív munkanélküli státuszban van.

A visegrádi hármas (Csehország, Lengyelország, Szlovákia) közül mindegyik országban nőtt a foglalkoztatottság 2012 II. negyedévében, az előző év azonos időszakához viszonyítva 0,1–0,3 százalékkal. A legfőbb különbség, hogy míg a cseh esetben az elmúlt két negyedévben gyorsult a bővülés, addig a másik két országban folyamatos lassulás volt megfigyelhető. Mindhárom országban az ipari foglalkoztatottak száma zsugorodik, míg a szolgáltató szektorban bővül a munkakereslet.

8. ÁBRA: A MUNKANÉLKÜLISÉGI RÁTÁK (SZÁZALÉK, SZEZONÁLISAN KIIGAZÍTVA) ÉS A FOGLALKOZTATÁS (ÉV/ÉV INDEX, SZÁZALÉK, SZEZONÁLISAN KIIGAZÍTVA) ALAKULÁSA A VISEGRÁDI ORSZÁGOKBAN ÉS

AZ EURÓZÓNÁBAN

Forrás: Eurostat

A munkanélküliségi ráta alakulása eltérő képet mutat: Csehországban 9 hónapja 6,8 százalékon áll. Lengyelországban és Szlovákiában emelkedett az indikátor. Északi szomszédunknál az aktivitás növekedése mellett az állami alkalmazottak leépítése felelős az emelkedésért, míg Lengyelországban elsősorban az aktívák számának bővülése miatt nőtt a mutató. A három visegrádi ország jegybankjai a legújabb munkaerő-piaci előrejelzésükben hasonló tendenciákat jeleznek előre. A fiskális intézkedések és a gyenge növekedés miatt a foglalkoztatottság bővülése jövőre lassul és negatívba fordul a cseh és a szlovák jegybank szerint, de az év második felétől növekedést várnak. Lengyelországban 2014-ig negatív keresleti változást jeleznek előre. A munkanélküliségi ráták 2013 közepén tetőzhetnek a cseh és szlovák nemzeti bank szerint. Lengyelország kilátásai negatívabbak: az előrejelzési horizonton az állástalanok arányának folyamatos emelkedését várják.

Az Európai Bizottság őszi előrejelzése szerint sem idén, sem jövőre nem várható a munkaerő-piaci folyamatok érdemi javulása. Mind az eurózána, mind az EU esetében negatív irányba módosították a munkanélküliség és a foglalkoztatás alakulását a tavaszi prognózishoz képest a gyenge konjunkturális kilátások miatt. 2012 egészében az euróövezetben 0,8, míg az EU esetében 0,4 százalékkal csökken a munkaerő iránti kereslet. 2013-ban sem várható fordulat: az előrejelzések szerint rendre 0,5 és 0,2 százalékos foglalkoztatottság csökkenéssel számolnak a bizottságnál. A munkanélküliségi ráta 2013-ban elérheti maximumát, mivel az idei 11,3 után jövőre 11,8 százalékon állhat a valutaunióban. Hasonló tendenciát várható az EU esetében is, ahol 2012 egészében 10,5, 2013-ban pedig 10,9 százalékos mutatót prognosztizálnak.

6. A Nemzeti Foglalkoztatási Alap alakulása

A Nemzeti Foglalkoztatási Alap bevételi előirányzata nagyobb arányban teljesült, mint a kiadási oldal, így az előzetesen tervezettnek már a háromszorosa a többlet. Ez leginkább az egyes bevételi források túlteljesítésének, illetve a kiadási oldal egyes tételei alacsonyabb felhasználásának volt köszönhető. Így az év vége felé az kezd körvonalazódni, hogy az egyenleget illetően jelentősen túlteljesít az alap. Ez azonban annak is az eredménye, hogy nem használták fel a rendelkezésre álló keretet az aktív programokra.

A bevételi oldali 362 milliárdos előirányzatnak 89,1 százaléka teljesült októberig. A szakképzési hozzájárulásból befolyt összegek jelentősen túlteljesítőek, hiszen már a teljes évre tervezett összeg 127 százaléka befolyt az államkasszába, így az ebből befolyt bevételek már meghaladták a tervezett szintet. Az év hátralévő részében még további 10-12 milliárd forint folyhat be az alapba. A többi bevételi forrás nem közvetlenül a Nemzeti Foglalkoztatási Alapba folyik be, így azok értékelése nehézkes. A tíz hónap alatt összesen 323 milliárd forint bevétel teljesült az egész évre tervezett 362 milliárdból.

3. TÁBLÁZAT: A NEMZETI FOGLALKOZTATÁSI ALAP BEVÉTELEI AZ ÉV ELSŐ HÉT HÓNAPJÁBAN (MILLIÓ FORINT)

Bevételek	módosított előirányzat	X. hó	teljesítés I-X. hó	teljesítés %-a
Járulékbevételek és hozzájárulások	246 230,0	22 329,6	228 128,9	92,6
- egészségbzt. és munkaerőpiaci járulék NFA-t megill. hányada	119 900,0	10 041,6	106 582,6	88,9
- szociális hozzájárulási adó NFA-t megillető hányada	73 630,0	6 198,3	54 601,3	74,2
- szakképzési hozzájárulás	52 700,0	6 089,7	66 945,1	127,0
Költségvetési támogatás	71 273,8	17 000,0	61 273,8	86,0
Egyéb bevételek	2 830,0	101,0	1 536,4	54,3
- területi egyéb bevétel	830,0	44,9	381,0	45,9
- központi egyéb bevétel	1 000,0	18,7	824,3	82,4
- szakképzési és felnőttképzési egyéb bevétel	1 000,0	37,5	331,0	33,1
Bérgarancia támogatás törlesztése	1 000,0	48,7	560,6	56,1
TÁMOP intézkedések bevételei	41 065,2	11 077,0	25 437,2	61,9
Követelés elengedés bevétele (technikai)	0,0	0,0	0,0	-
Be nem azonosított bevétel	0,0	-115,3	5 844,3	-
Költségvetés szerinti bevételek	362 399,0	50 441,0	322 781,3	89,1
Függő tételek	0,0	-219,2	220,7	-
Összes bevétel	362 399,0	50 221,8	323 001,9	89,1

Forrás: Magyar Államkincstár

A kiadási oldali tételek többlet elárulnak a foglalkoztatáspolitikai eszközökről, mint a bevételi oldali számok. Az aktív támogatások közül a foglalkoztatási és képzési támogatásokra eddig 11 milliárd forintot költött az állam, ami az előirányzat teljes évre vonatkozó összegéhez képest csak 38,4 százalékos teljesítést jelent. A szakképzési és felnőttképzési támogatásokra

szánt keret 44,7 százalékát használták fel. **Össességében az aktív támogatások 42,3 százaléka került kifizetésre tíz hónap alatt.**

A passzív kiadásokat illetően teljesen más hatása van a szezonitásnak. Az álláskeresői ellátásokra az év elején és a végén általában többet kell költeni, mint az év további részében. Ez leginkább az idei és az elmúlt két évre igaz. **Mindkét esztendőben jelentősen befolyásolta a kiadásokat a közfoglalkoztatás átalakítása.** 2012 elején nagymértékben nőtt a regisztrált álláskeresők száma, mivel megszűnt a rövid időtartamú közfoglalkoztatás, és így sokan elvesztették támogatott státuszukat. Az év közepétől az álláskeresői járadék folyósítási idejének csökkentése miatt kevesebben voltak jogosultak ellátásra. **Az egész évre tervezett passzív kiadások 91,6 százalékát már kifizették.** A tíz hónap kifizetései és az elmúlt két évben tapasztalt trend alapján úgy tűnik, hogy **a passzív kiadásokra tervezett 59 milliárd forint nem tudja fedezni a támogatásokat, így arra is fel kell készülni, hogy esetleg forrásokat kellallokálni az álláskeresői járadék kifizetésére.**

4. TÁBLÁZAT: A NEMZETI FOGLALKOZTATÁSI ALAP KIADÁSAI AZ ÉV ELSŐ HÉT HÓNAPJÁBAN

Kiadások	módosított előirányzat	X. hó	teljesítés I-X. hó	teljesítés %-a
Aktív támogatások	31 988,3	2 864,0	14 649,0	42,3
- foglalkoztatási és képzési támogatások	25 988,3	2 493,7	10 993,6	38,4
- járulékkedvezmény megtérítés	6 000,0	370,4	3 655,4	60,9
Szakképzési és felnőttképzési támogatások	23 482,8	672,6	10 496,1	44,7
Passzív kiadások	58 700,0	4 210,3	53 788,9	91,6
- álláskeresői ellátások	57 000,0	4 210,3	53 788,9	94,4
- Nyugdíjbiztosítási Alapnak átadás	1 700,0	0,0	0,0	0,0
Bérgarancia kifizetések	6 000,0	369,1	5 023,6	83,7
Működtetési célú kifizetések	300,0	7,8	78,9	26,3
Startmunka-program	132 456,3	10 268,0	102 838,8	77,6
Egyenlegtartási és kockázatkezelési keret	2 000,0	0,0	0,0	0,0
EU-s elő és társfinanszírozás	52 978,7	3 930,4	34 850,2	65,3
- TÁMOP 1.1 Munkaerőpiaci szolgáltatások és támogatások	37 511,7	2 398,2	23 608,5	62,3
- TÁMOP 1.2 Foglalkoztatást ösztönző normatív támogatások	8 500,0	1 532,2	11 241,7	132,3
- Foglalkoztathatóság és Alkalmazkodóképesség EU-s társfin.	6 967,0	0,0	0,0	0,0
Kiegészítő munkáltatói támogatás	21 000,0	1 519,4	5 195,1	28,9
Követelés elengedés kiadása (technikai)	0,0	0,0	0,0	-
Költségvetés szerinti kiadások	328 906,1	23 841,6	226 920,6	69,0
Összes kiadás	328 906,1	23 841,6	226 935,1	69,0
Összes bevétel	362 399,0	50 221,8	323 001,9	89,1
Összes kiadás	328 906,1	23 841,6	226 935,1	69,0
Egyenlegváltozás	33 492,9	26 380,2	96 066,9	286,8

Forrás: Magyar Államkincstár

Az aktív eszközök közé tartozó közfoglalkoztatás kiadásai az év elején még viszonylag alacsonyak voltak a már említett átalakítások miatt. Az év harmadik hónapjától kezdve azonban már lényegesen magasabbak voltak a kiadások, mivel sokkal többen dolgoztak már támogatott formában. A Startmunka-programra elkülönített 132 milliárdból tíz hónap alatt 102 milliárd forintot használt fel az állam. Októberben a költségvetési intézményekben a közfoglalkoztatásban több mint 100 ezer ember vett részt, akik közül mintegy 30 ezer ember a napi nyolc órás, országos program részese volt.

A tervezett kiadások 69 százaléka, azaz 226 milliárd forint került kifizetésre az év első tíz hónapjában. Az egyenleg így 69 milliárd forint volt.